

STUDIUL EXPERIMENTAL AL EMPATIEI ȘI INTELIGENȚEI EMOȚIONALE LA CADRELE DIDACTICE

Igor RACU,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

În acest articol sunt prezentate rezultatele unui studiu teoretico-experimental realizat în vederea cercetării nivelului de manifestare a empatiei și gradul de dezvoltare a inteligenței emoționale la cadrele didactice. În cercetarea constatativă au participat 100 de subiecți selectați ținând cont de două variabile de bază: vârsta (50 de cadre didactice în vârstă de 20/30 de ani și 50 în vârstă de 30/40 de ani) și genul (50 de gen masculin și 50 de gen feminin). S-a demonstrat experimental (inclusiv prin prelucrarea statistică a rezultatelor cantitative) că există diferențe statistice semnificative în gradul de manifestare a empatiei și nivelul dezvoltării inteligenței emoționale în funcție de vârstă (20/30 și 30/40 de ani) și gen (bărbați/femei).

Cuvinte-cheie: *empatie, inteligență emoțională, cadre didactice, vârstă, gen.*

EXPERIMENTAL STUDY OF EMPATHY AND EMOTIONAL INTELLIGENCE IN TEACHERS

This article presents the results of a theoretical-experimental study carried out to investigate the level of manifestation of empathy and the degree of development of emotional intelligence among teachers. 100 subjects selected taking into account two basic variables participated in the ascertainment research: age (50 teachers aged 20/30 years and 50 aged 30/40 years) and gender (50 male and 50 female genders). It has been experimentally demonstrated (including through the statistical processing of quantitative results) that there are statistically significant differences in the degree of manifestation of empathy and the level of development of emotional intelligence according to age (20/30 and 30/40 years) and gender (men/women).

Keywords: *empathy, emotional intelligence, teachers, age, gender.*

Introducere

Ritmul rapid și noile provocări ale lumii contemporane plasează empatia ca fiind unul dintre conceptele tratate cu interes major de specialiștii în domeniul psihologiei.

Cercetările teoretico-experimentale realizate sunt axate pe tendința de a fundamenta teoretic conceptul de empatie și de a valida semnificația majoră a acesteia ca factor decisiv în dezvoltarea personală și socio-profesională.

Capacitatea empatică proprie unui bun cadru didactic vizează un anumit model de identificare psihologică cu copilul, dublat de condiția păstrării unei distanțe apte să poată cuprinde întreaga problematică a colectivului școlar. Un comportament empatic din partea profesorului va asigura baza influenței pertinente asupra educației elevului, asupra motivației lui pentru învățare, asupra orientării sale școlare și profesionale, asupra fixării unui comportament moral dezirabil pe măsura cerințelor societății noastre [1].

Necesitatea studierii complexe și aprofundate a fenomenului empatic, a structurii acestuia, a factorilor determinanți, a intercorelațiilor empatiei cu particularitățile de personalitate ale adultului este foarte importantă pentru descoperirea esenței acestui fenomen. E. B. Titchener, M. Hoffman L. Wispe, M. Scheler, Fr. Baumgarten, H. Bergson, L. Kohlberg, R. Bar-On, D. Goleman, V. Pavelcu, M. Ralea au adus contribuții importante la studierea și elaborarea teoriei empatiei [2, 3, 4, 5]. J. L. Lemaine, J. P. Guilford, J. L. Moreno, K. Jaspers, E. P. Torance, A. Osborn, S. Marcus, A. Catina, R. Gherghinescu, M. Caluschi au abordat în lucrările lor fenomenul empatic prin prisma psihologiei sociale [6, 7, 8, 9, 10, 11, 12]. Cercetările experimentale ale lui K. Jerom, Ph. William, F. Gellhorn, G. Robinson, E. Stotland, L. Walsch, S. Marcus, V. Vasilescu, A. Roșca, I. Ciofu au fundamentat caracteristicile fiziologice ale reactivității empatice [13, 14, 15, 16, 17].

În condițiile actuale care sau creat în sistemul educațional din R. Moldova unele probleme ce țin de

interacțiunile sociale, comunicarea interpersonală, climatul psihologic în instituție etc. ar putea fi soluționate și prin creșterea empatiei și inteligenței emoționale la cadrele didactice. În cadrul acestui articol am încercat să prezentăm concis rezultatele unui studiu constatativ privind empatia și inteligența emoțională la cadrele didactice.

Analiza cercetării experimentale

Scopul cercetării constatative realizate a constat în dobândirea cunoștințelor științifice noi privind specificul nivelului de manifestare a empatiei și a inteligenței emoționale la cadrele didactice, stabilirea diferențelor în dezvoltarea empatiei în funcție de vârsta și genul subiecților.

Obiectivele cercetării:

1. Determinarea nivelului de empatie la cadrele didactice în funcție de variabila vârstă (23-30 de ani și 31-40 de ani);
2. Stabilirea diferențelor în dezvoltarea empatiei în funcție de variabila gen;
3. Determinarea nivelului inteligenței emoționale la cadrele didactice în funcție de variabila vârstă (23-30 de ani și 31-30);
4. Stabilirea diferențelor în dezvoltarea inteligenței emoționale în funcție de variabila gen;
5. Determinarea relației dintre empatie și inteligență emoțională la cadrele didactice.

Ipoteza generală formulată pentru cercetarea constatativă: presupunem existența unor diferențe în gradul de manifestare a empatiei și inteligenței emoționale la cadrele didactice.

Ipoteze operaționale:

1. În manifestarea empatiei există diferențe în funcție de variabilele vârstă și genul cadrelor didactice.
2. Gradul inteligenței emoționale la cadrele didactice diferă în funcție de variabilele vârstă și gen.
3. Presupunem existența corelației înalte între empatie și inteligența emoțională la cadrele didactice.

Eșantionul cercetării constatative a fost format din 100 adulți (cadre didactice): 50 femei și 50 bărbați; 50 de 23-30 și 50 de 31-40 ani.

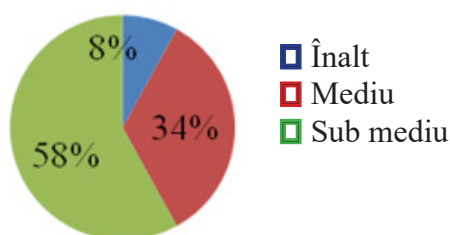
Instrumente diagnostice administrate:

1. Testul „Diagnosticarea nivelului capacităților empatice la cadrele didactice de V. V. Boico”.
2. Chestionarul de empatie emoțională (QMEE) elaborat de A. Mehrabian și N. Epstein, adaptat și utilizat de S. Marcus și R. Gherghinescu.
3. Proba de inteligență emoțională Goleman, adaptată de M. Rocco după Bar-On și D. Goleman în varianta pentru adulți.

Prezentăm rezultatele ținând cont de scopul, obiectivele, ipotezele și tehnicile administrate.

Chestionarul „Diagnosticarea nivelului capacităților empatice la cadrele didactice de V. V. Boico”

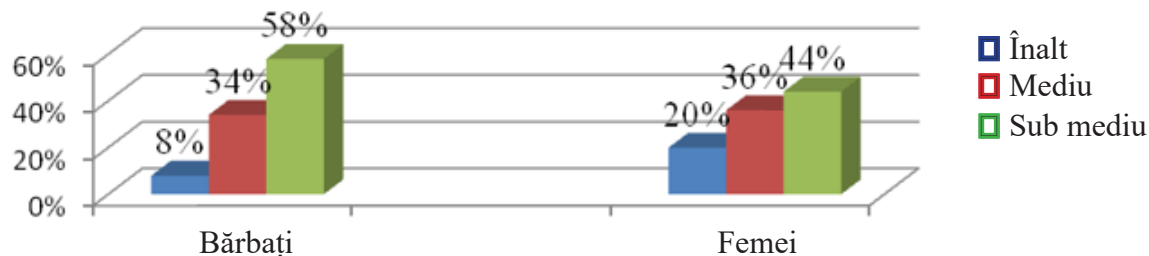
Fig. 1. Nivelul empatiei, chestionarul Boico.

Rezultatele obținute ne indică că 51% (51 de subiecți) dintre cadrele didactice incluse în eșantion manifestă un comportament empatic slab, unii dintre ei, neempatic. Sinceritatea, ascultarea activă, încurajarea, lauda, înțelegerea, transparența, interdependența, altruismul, respectul pentru nevoile elevului, autenticitatea, entuziasmul, deschiderea sunt câteva dintre trăsăturile care lipsesc profesorului slab empatic [12].

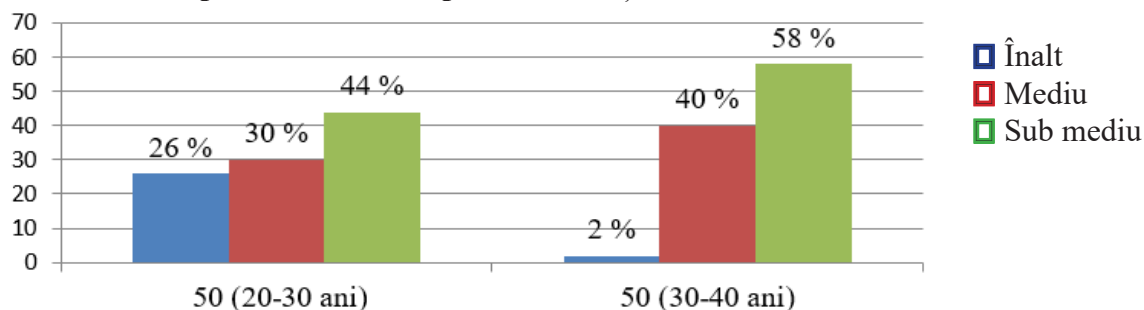
35,00% (35 subiecți) au manifestat nivel mediu empatic. Despre această categorie se poate spune că ei realizează o „apropiere psihologică” între educator și cei educați.

Pentru cadrele didactice cu nivel înalt al empatiei, reprezentate în procent de doar 14% (14 subiecți) la nivel de întreg eșantion, empatia joacă un rol important în cristalizarea bunelor relații între profesor și elevi. Ei dețin capacitatea de a înțelege sentimentele și trăirile altor persoane. În acest sens, putem spune că acel elev care se simte agreat de către cadrul didactic are o încredere mai mare în acesta, se apropie mai mult de el și îi dezvăluie într-o mai mare măsură universul lui interior, acesta oferindu-i educatorului posibilitatea de a-l influența mai ușor. În continuare prezentăm distribuția subiecților pe nivele empatice în funcție de variabila gen.

Fig. 2. Rezultatele privind nivelul de empatie în funcție de variabila gen.

În baza rezultatelor prezentate în figura 2 constatăm că cei mai mulți dintre subiecții studiați au manifestat nivel slab empatic: femei 44% (22 subiecți) și bărbați 58% (29 subiecți); nivelul mediu empatic a fost constatat la 36% femei (18 subiecți) și 34% bărbații (17 subiecți); cei cu nivel înalt al empatiei înregistreză valori puternic disproporționate între femei (10 subiecți - 20%) și bărbați 8% - 4 subiecți). Drept urmare a comparării acestor două eșantioane (media pentru bărbați este $m=83,26$ și pentru femei $m=97,96$) prin utilizarea metodei parametrice testul t-Student am obținut diferențe statistice semnificative: $T = -1.98498$, $p < 0,0249$. Deci, ipoteza conform căreia am presupus că există diferență în nivelul de manifestare a empatiei în funcție de variabila gen a fost confirmată.

Prezentăm rezultatele obținute în funcție de variabila vârsta subiecților.

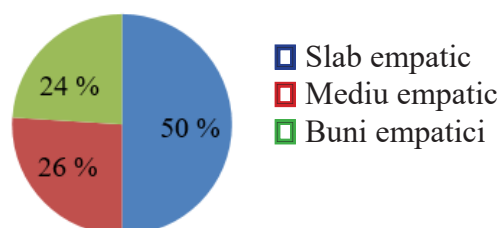
Fig. 3. Rezultatele pentru nivelul empatiei în funcție de variabila vârsta subiecților.

Ponderea cea mai mare o dețin cadrele didactice care prezintă un nivel scăzut al capacităților empatică (20-30 ani: 44% - 22 subiecți și 30-40 ani: 58% - 29 subiecți). 15 subiecți (30%) din adulții tineri posedă un nivel mediu al capacităților empatică, în comparație cu 40% (20 subiecți) din grupa de vârstă de 30-40 ani. Observăm ponderea cadrelor didactice tinere (26% - 13 subiecți) cu un nivel înalt al empatiei mult mai mare decât ponderea celor din a doua grupă de vârstă (2% - 1 subiect).

Identificarea diferențelor statistice semnificative a fost realizată prin compararea celor două loturi (media pentru subiecții de 20/30 de ani este $m=58,01$ și pentru cei de 30/40 este $m=42,99$), utilizând testul t-student. Am obținut diferențe statistice semnificative în funcție de variabila vârsta subiecților: $T = -2.58518$, $p < 0,0096$.

Chestionarul de măsurare a empatiei emoționale (Q.M.E.E)

Utilizând această tehnică, am obținut următoarele rezultate privind nivelul de manifestare empatică la cadrele didactice din eșantionul studiat.

Fig. 4. Nivelul empatiei după testul Mahrebian (QMEE).

50% (50 de subiecți) dintre cadrele didactice incluse în eșantionul de cercetare au manifestat un comportament empatic slab; 26% (26 de subiecți) – nivel mediu și 24% (24 de subiecți) – nivel bun empatic.

Adulții slab empatici nu au capacitatea de a sesiza sentimentele, dorințele și punctele de vedere ale celorlalți; nu au disponibilități de apreciere empatică ai partenerilor de relație, de anticipare a comportamentului lor, nu sunt capabili de maximizare a operațiilor de discriminare și de apreciere cu

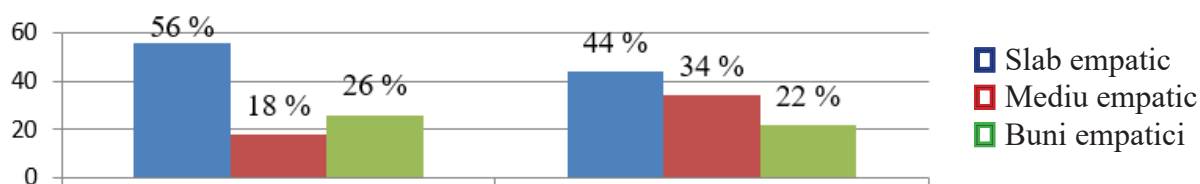
acuratețe, în efortul de a fi operativi și corecți; au tendința de a da prioritate factorului afectiv prejudiciind adesea acuratețea aprecierilor empatică; nu există un echilibru între componentele afectivă și cognitivă în evaluarea empatică [12].

Subiecții cu nivel mediu sunt 26,00% (26 de subiecți). Acești adulți sunt sensibili la nevoile și problemele altora, predispuși către înțelegere și iertare, inițiază ușor actul de comunicare, iar cei din jur le apreciază sinceritatea. Evită conflictele, ajung la soluții de compromis, acceptând și criticile la adresa lor. Permanent au nevoie de acceptare socială pentru a acționa. Sunt atenți, preciși și minuțioși și deseori le sunt caracteristice stări de dezechilibru emoțional. Explorează obiectivele și valorile elevilor ajutându-i să-și extindă repertoriul de abilități. Ei reușesc să creeze armonie, menținând starea de spirit pozitivă a lucrului în echipă la nivelul clasei, să îmbunătățească comunicarea, să valorizeze și să respecte elevii, inițiază critici constructive în privința performanțelor, ajutându-i pe elevi să progreseze, câștigă încredere și respect, folosind abordarea potrivită alternându-le după caz [16].

Spre deosebire de celelalte două categorii, adulții buni empatici sunt reprezentați în procent de doar 24,00% (24 subiecți) la nivel de întreg eșantion. Acești subiecți pot identifica ușor emoțiile celorlalți, inclusiv cele latente. Fac însă mai mult decât a identifica automat ceea ce simt persoanele din jurul lor; au și capacitatea de a-și imagina foarte exact cum trebuie să se simtă persoana respectivă chiar dacă ei nu au trecut niciodată prin exact aceeași situație. Sunt de obicei înțelegători cu cei din jur și dau dovadă de compasiune, sunt calzi și afectuoși, nu se simt stânjeniți sau încurcați atunci când văd pe alții plângând și nu au o problemă în a plânge ei înșiși [11].

În continuare prezentăm rezultatele în funcție de variabila genul subiecților.

Fig. 5. Rezultatele pentru nivelul empatiei (QMEE), variabila gen.

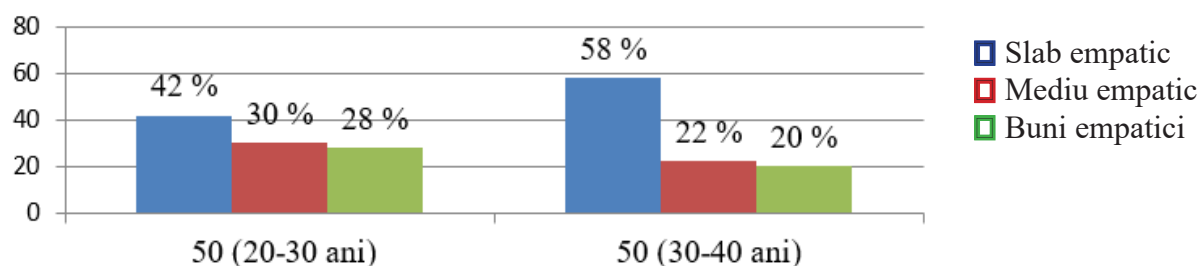
Din datele prezentate în figura 5 constatăm faptul că mai mult de jumătate dintre bărbați sunt cu nivel slab empatic 56,00% (28 subiecți); cu nivel mediu sunt 18,00% (9 subiecți) și cu nivel înalt – 26,00% (13 subiecți).

La femei, de asemenea, cele mai mari valori le înregistrează subiecții cu nivel slab empatic (44,00% - 22) și nivel mediu (34,00% - 17), în timp ce doar 22,00% (11) sunt cu nivel înalt empatic.

În cadrul cercetării am fost interesați să identificăm dacă există diferențe statistice semnificative între nivelul empatiei la bărbați și nivelul empatiei la femei (media pentru bărbați este $m=92,15$ și pentru femei $m=87,95$). În acest scop a fost utilizat testul parametric T-Student pentru eșantioane independente care ne permite să constatăm prezența diferențelor statistice semnificative: ($T = 1,68807$, $p < 0,0472$) în funcție de variabila genul subiecților.

În figura 6 prezentăm rezultatele obținute la acest test în funcție de variabila vârsta subiecților.

Fig. 6. Rezultatele în funcție de variabila vârsta subiecților: 50(20-30 ani)/50(30-40 ani), QMEE.

Examinarea rezultatelor în acest caz conduce la următoarele concluzii: la adulții slab empatici, ponderea cea mai mare o dețin subiecții din a doua grupă de vârstă 58% (29), cei tineri înregistrând 42% (21).

Pe nivelul mediu empatic, cât și pe cel bun empatic diferențierile procentuale sunt reduse între cele două grupe de vârstă, astfel încât pentru adulții tineri sunt înregistrate valori de 30% (15) și 22% (11) și valori de 28% (14) și 20% (10) pentru adulții de 30-40 ani. În acest caz nu au fost obținute diferențe statistic semnificative în rezultate în funcție de variabila vârsta subiecților, per general. Însă în urma comparării mediilor la QMEE pentru: a) bărbații din grupa de vârstă 20-30 ani ($m=16,59$) și bărbații de 30-40 ani ($m=33,41$) am obținut diferențe statistic semnificative la $p < 0,02$, unde $U=193,5$; b) femeile din grupa de vârstă 20-30 ani ($m=30,45$) și femeile de 30-40 ani ($m=20,8$) am obținut diferențe statistic semnificative la $p < 0,02$, unde $U=193,5$; c) femei (valoarea mediei pe grup = 30,2) și bărbați (valoarea mediei pe grup = 20,8) de 20-30 de ani au fost obținute diferențe statistic semnificative, unde $U= 195$ la pragul $p < 0,0476$; d) bărbați din grupa de vârstă 30-40 ani ($m=30,16$) și femei 30-40 ani ($m=20,84$) am obținut diferențe statistic semnificative la $p < 0,02$, unde $U=196$.

Acest rezultat ne indică faptul că la nivelul diferențelor pe grupe de vârstă mai mult de jumătate de subiecți nu manifestă un comportament empatic, nu au disponibilități de apreciere empatică ai partenerilor de relație, de anticipare a comportamentului celorlalți, nu sunt capabili de maximizare a operațiilor de discriminare; în efortul de a fi operativi și corecți au tentația de a da prioritate factorului afectiv, prejudiciind adesea acuratețea aprecierilor empaticice; nu există un echilibru între componentele afectivă și cognitivă în evaluarea empatică.

În concluzie, ipotezele conform cărora există diferență pentru nivelul empatiei în funcție de a) variabila gen a fost confirmată, iar b) vârstă a fost confirmată parțial.

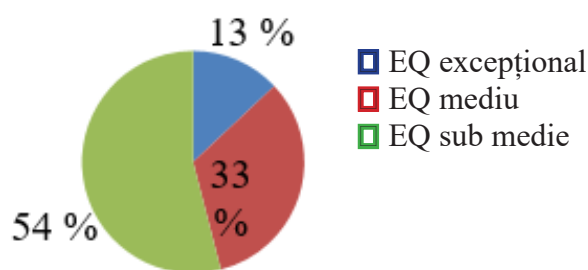
Testul de inteligență emoțională Goleman

În continuare prezentăm rezultatele obținute prin administrarea testului Goleman.

Din perspectiva autorilor care au studiat inteligența emoțională, empatia este văzută ca trăsătură definitorie a acesteia alături de alte elemente precum conștientizarea propriilor emoții, autocontrolul, motivația [18].

Examinarea nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale și evoluția acesteia în dependență de genul și vârsta cadrelor didactice au la bază rezultatele obținute în baza aplicării *Probei de inteligență emoțională Goleman*, adaptată de M. Rocco după Bar-On și D. Goleman.

Fig. 7. Nivelurile inteligenței emoționale la adulți, testul Goleman.

Au fost obținute următoarele rezultate privind nivelurile inteligenței emoționale la adulți:

54,00% - 54 subiecți au nivel scăzut al inteligenței emoționale. Acești subiecți se caracterizează prin incapacitatea de a recunoaște trăirile emoționale proprii și ale celorlalți; nu au abilitatea de a utiliza conținuturile de ordin emoțional generate de experiența personală în sprințul gândirii, luării de decizii și rezolvării de probleme.

Cadrelor didactice cu nivel EQ sub medie dețin toate cunoștințele tehnice necesare și prea puține abilități de conducere a clasei de elevi. Se grăbesc să critice performanțele slabe și nu știu să laude lucrurile bine făcute; sunt lipsite de talentul de a coopera, de viziune și de rezonanță. Nu inspiră și nu pot motiva elevii, nefiind capabili să manifeste atitudine prietenoasă și încurajatoare care să ridice moralul. Din cauza lipsei autocontrolului emoțional și a autocunoașterii nu-și pot stăpâni furia și nerăbdarea [19].

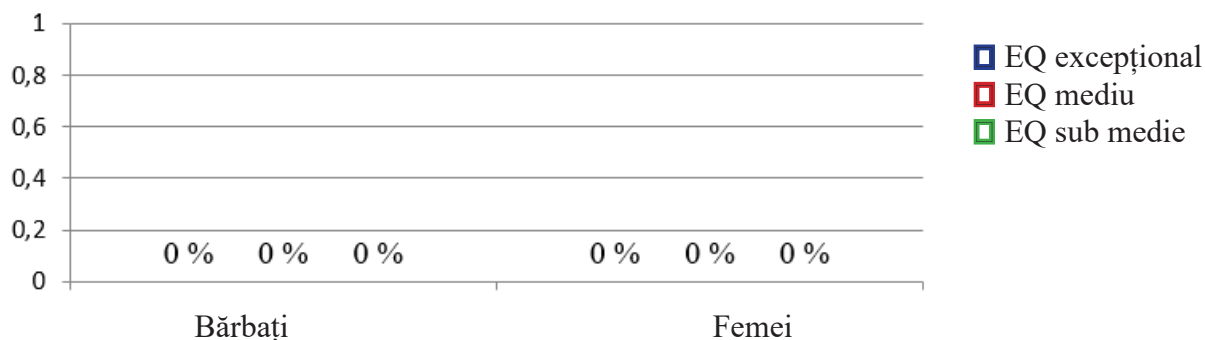
33,00% - 33 subiecți manifestă nivel mediu al inteligenței emoționale. Cadrelor didactice cu acest nivel reușesc să impresioneze, trezesc pasiuni și stimulează tot ce e mai bun în elev. Pot face apel la emoții și pot fi eficienți atunci când trebuie să aplice strategii, viziuni și idei percutante, înțelegând rolul important pe care îl au menținerea moralului ridicat, al motivației și devotamentului. Dispun de flexibilitate ridicată fiind adaptabili, ageri, deschiși și toleranți în privința diferențierilor.

13,00% - 13 dintre adulții testați au obținut scoruri corespunzătoare nivelului de EQ excepțional. Aceste cadre didactice coordonează reacțiile emoționale cu felul în care planifică activitățile și iau decizii; dispun de capacitatea de a recunoaște, eticheta corect emoțiile și de a le include în raționamente într-un mod inteligibil și eficient; realizează comportamente colaborative prin comunicare onestă și lucrul în echipă, cu

scopul de a atinge obiective comune de care pot beneficia elevii; pot să dezvolte responsabilitatea socială prin încurajarea cultivării unui număr mare de relații interpersonale, având la bază impunerea integrării și sintetizării nevoilor, dorințelor și intereselor umane.

Următorul pas în demersul experimental a fost analiza nivelului EQ în funcție de variabila genul adulților.

Fig. 8. Rezultatele pentru inteligența emoțională în funcție de variabila gen.

Constatăm că frecvențele pe nivele la bărbați și femei sunt repartizate astfel: 64,00% (32 subiecți) din bărbați manifestă nivel scăzut al inteligenței emoționale, ponderea pentru femei fiind de 44,00% (22 subiecți).

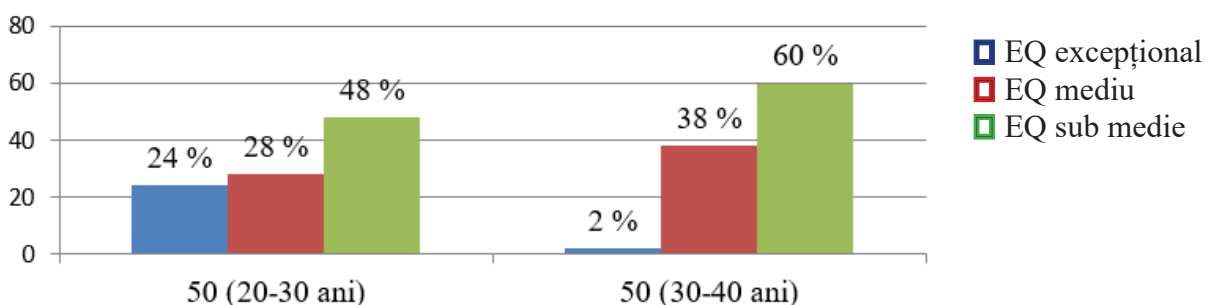
30,00% dintre bărbați (15 subiecți) au obținut rezultate la nivelul mediu al EQ, femeile înregistrând 36,00% (18 subiecți).

6,00% (3 subiecți) dintre bărbați sunt identificați cu nivel înalt al inteligenței emoționale, femeile fiind reprezentate mult mai puternic, cu un procent de 20% (10 subiecți).

Diferențe statistic semnificative conform testului T-student au fost constatate între rezultatele femeilor ($m=97,96$) și a bărbaților ($m=85,21$), unde $T = -2,04902$, $p < 0,021$.

Distribuția datelor în funcție de grupele de vârstă ne oferă o imagine clară a situației pe diferențe de nivel EQ.

Fig. 9. Rezultatele pentru grupe de vârstă/nivel EQ, 50 (20-30 ani)/50 (30-40 ani).

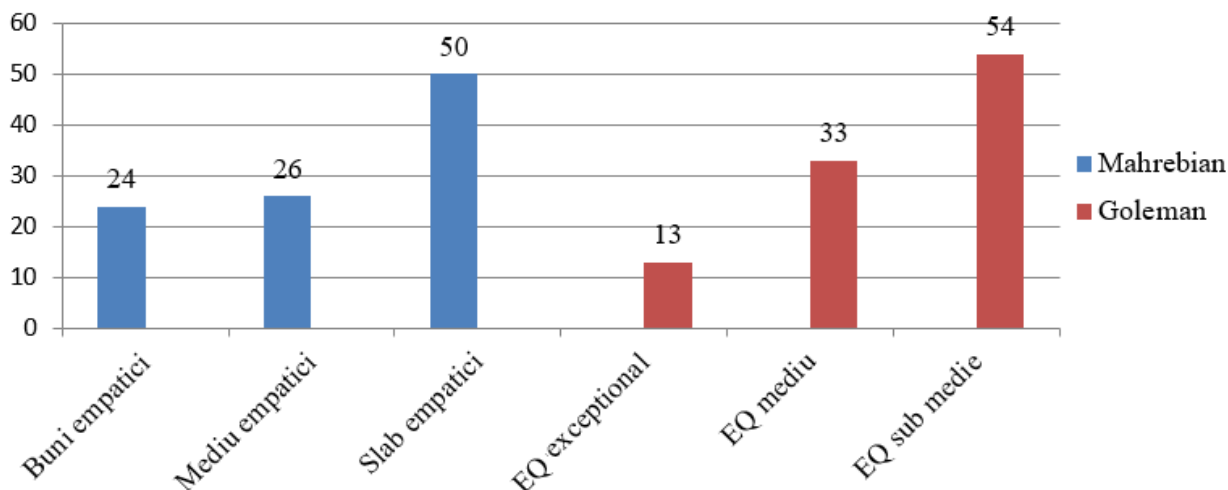

Datele prezentate ne permit să constatăm că pentru nivelul EQ sub medie și nivelul EQ mediu, cotele cele mai mari sunt obținute de subiecții de 30-40 ani (60% - 30 subiecți; 38% - 19 subiecți) în comparație cu cei de 20-30 ani (48% - 24 subiecți; 28% - 14 subiecți).

Subiecții care au obținut rezultate EQ excepțional, prezintă cele mai mari diferențe în distribuția pe grupele de vârstă, astfel încât cadrele didactice tinere înregistrează 24% (12 adulți) față de cadrele didactice de 30-40 de ani (2% - 1 adult). În rezultatul aplicării testului T - Student am obținut diferențe statistic semnificative între rezultatele adulților tineri ($m=97,7$) și a subiecților din grupa de vârstă 30-40 ani ($m=85,98$), unde $T = 1,87834$, $p < 0,031$. Am obținut diferențe statistic semnificative prin intermediul testului U Mann Whitney între rezultatele nivelul EQ al bărbaților tineri ($m=30,72$) și a femeilor din grupa de vârstă 30-40 ani ($m=20,28$), unde $U=182$, $p < 0,011$. Diferențe statistic semnificative conform testului U Mann - Whitney am obținut între rezultatele femeilor ($m=19,48$) și a bărbaților ($m=31,52$) de 30/40 ani, unde ($U=162$, $p < 0,003$). Gradul EQ este mai înalt la femei în comparație cu cel al bărbaților. Conform testului U - Mann - Whitney am obținut diferențe statistic semnificative între rezultatele adulților tineri ($m=32,81$) și a adulților din grupa de vârstă

30-40 ani ($m=18,92$), unde $U=148$, $p < 0,0008$). Diferențe statistice semnificative conform testului U Mann - Whitney am obținut între rezultatele femeilor tinere ($m=31,86$) și a femeilor de 30-40 ani ($m=19,14$), unde $U=153,5$, $p < 0,002$. Gradul EQ este mai înalt la femeile tinere în comparație cu cel al femeilor de 30-40 ani. Următorul pas în cercetarea noastră îl constituie studiul legăturii dintre inteligența emoțională și empatie.

Fig. 10. Rezultatele obținute la scala EQ Goleman și scala Mahrebian.

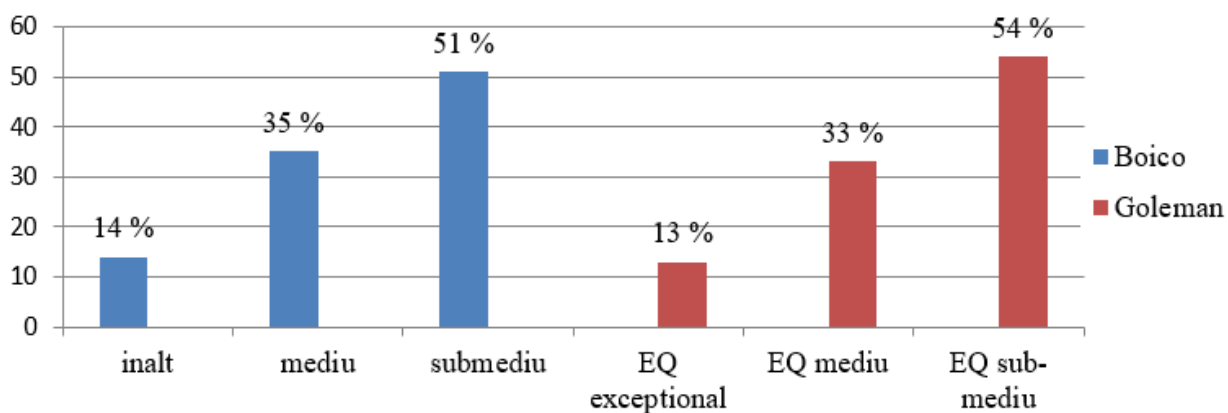
A fost stabilită o corelație pozitivă puternică, semnificativă între empatie și inteligența emoțională ($r=0,769$; $p \leq 0,01$). Coeficientul de corelație obținut exprimă faptul că există legătură între empatie și inteligența emoțională la adulții din eșantionul studiat.

Tabel 1. Corelația dintre rezultatele la scala EQ Goleman și scala Mahrebian.

Variabilele	Coeficientul de corelație	Pragul de semnificație
Inteligența emoțională/empatie QMEE	0,769	$p \leq 0,01$

Deducem că, odată cu creșterea nivelului de EQ, crește și nivelul de empatie. Adulților buni empatici le este specific faptul că își pot regla mai bine autoevaluarea, ajungând la un consens atribuțional între cum se văd pe sine și cum îl vede partenerul; empatia se interpune eficient în procesul de înțelegere a celuilalt, permițând predicții și atribuiri cu privire la sine.

Fig. 11. Corelația dintre EQ după Goleman și nivelul empatiei Boico.

Tabelul 2. Corelația dintre EQ și empatie.

Variabilele	Coeficientul de corelație	Pragul de semnificație
Inteligența emoțională/empatie Boico	0,797	$p \leq 0,01$

Coeficientul de corelație stabilit exprimă faptul că există legătură puternică semnificativă între empatie și inteligența emoțională la cadrele didactice din eșantionul nostru de studiu ($r=0,797$; $p\leq 0,01$). Cadrele didactice cu nivel ridicat al inteligenței emoționale manifestă în activitate, relații, comunicare, interacțiune cu copiii un nivel înalt de empatie.

Concluzii

Cercetarea experimentală constativă ne permite să formulăm următoarele concluzii:

1. Am identificat faptul că în eșantionul studiat 51 de cadre didactice au manifestat nivel slab empatic, 35 de subiecți - nivel mediu empatic și 14 persoane sunt cu nivel foarte bun empatic.

2. Doar 13 persoane dintre cadrele didactice testate au nivel înalt de inteligență emoțională. Ei reușesc să coordoneze reacțiile emoționale cu felul în care planifică activitățile și iau decizii; dispun de capacitatea de a recunoaște, eticheta corect emoțiile și de a le include în raționamente într-un mod inteligibil și eficient; realizează comportamente colaborative prin comunicare onestă și lucrul în echipă, cu scopul de a atinge obiective comune de care pot beneficia elevii; pot să dezvolte responsabilitatea socială prin încurajarea cultivării unui număr mare de relații interpersonale, având la bază impunerea integrării și sintetizării nevoilor, dorințelor și intereselor umane.

3. Comparațiile făcute în funcție de gen scot în evidență existența diferențelor semnificative în manifestarea inteligenței emoționale între bărbați și femei. Femeile sunt cu nivel EQ mai înalt decât bărbații. Specialiștii în domeniu susțin că pe diferențe de gen și nivel optim de EQ - femeile au o capacitate mai mare de relaționare și de conștientizare a emoțiilor proprii și ale celorlalți, în timp ce bărbații rezistă mai bine la stres.

4. Rezultatele în distribuția pe grupele de vârstă ne indică faptul că, cadrele didactice tinere (20-30 ani) prezintă grad de EQ mai înalt comparativ cu cadrele didactice de 30-40 de ani; femeile tinere sunt cu nivel EQ mai mare decât bărbații tineri și femeile de 30-40 ani; bărbații tineri înregistrează rezultate mai mari față de bărbații de 30-40 ani.

Comparativ am identificat că nivelul înalt al QMEE este specific mai mult femeilor tinere față de bărbații tineri; bărbații din grupa de vârstă 30-40 ani au mai bine dezvoltate abilitățile empatice decât femeile cadre didactice de 30-40 ani și adulții tineri.

5. Studiul de corelație cu privire la capacitățile empatice și inteligența emoțională evidențiază o legătură de interdependență între empatie și inteligența emoțională. Odată cu creșterea valorilor la nivel de inteligență emoțională cresc și rezultatele pentru empatie. Rezultatele identificate în baza scalei de empatie la cadrele didactice Boico corelează semnificativ pozitiv cu rezultatele de la scala Goleman. Cu cât nivelul EQ la cadrele didactice este mai înalt, cu atât potențialul empatic este mai ridicat.

Referințe:

1. GHERGHINESCU, R. *Empatia și eroarea de atribuire. Rolul și locul empatiei inter-și intra-grupale și al atribuirii în structura competenței didactice (teza de doctorat)*, București: Institutul de Filozofie și Psihologie „M. Ralea”, 1996.
2. MARCUS, S., SĂUCAN, D. *Empatia și literatura*, București: Academiei Romane, 1994.
3. HOFFMAN, M. L. *Empathy and moral development*, New York: Cambridge University Press, 2000.
4. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*. Ediția a III-a. București: Curtea Veche, 2008.
5. GHERGHINESCU, R. *Empatie și categorizare socială*. În: *Revista de Psihologie*, ianuarie - iunie, tomul 45. București, 1999.
6. COVEY, S. *Eficiența în 7 trepte*, București: ALFA ALL, 2004.
7. MICLEA, M., RADU, I. *Psihologie*, vol. I. Universitatea Cluj-Napoca, 1987.
8. MITROFAN, I. *Psihoterapie (Repere teoretice, metodologice și aplicative)*. București: SPER, 2008.
9. JACQUES Cosnier. *Introducere în Psihologia Emoțiilor*. Ed. Polirom, Iași, 2002.
10. GREENBERG, L.S., ELLIOTT, R. *Forme de răspuns empatic*. În: *Empatia în psihoterapie*, coord. Bohart, A. C., Greenberg, L. București: Trei, 2011.
11. MARCUS, S. *Empatie și personalitate*, București: Atos, 1997.

12. MARCUS, S. *Note definitorii ale tipului empatic de personalitate*. În: *Revista de Psihologie*, București, 1991, nr. 1/2.
13. MARCUS, S., SĂUCAN, D. *Empatia și literatura*. București: Academiei Române, 1994.
14. MEHRABIAN, A., YOUNG, A.L., SATO, S. Emotional empathy and associated individual differences. *Current Psychology: Research and Reviews*, 7, 1988.
15. MARCUS, S., STRATILESCU, D., GHERGHINESCU, R. *Empatia predictivă și preferințele interpersonale*. În: *Revista de Psihologie*. București, 1992, nr. 4.
16. MARCUS, S, NEACȘU, GH., GHERGHINESCU, R., SĂUCAN, D. Ș. *Relația dintre empatie și orientarea „helping” în structura competenței didactice*, București: Academiei Române, 1994.
17. SĂUCAN, D. Ș., STROE, M. *Inteligența emoțională – comunicarea și conflictul interpersonal*. În: *Revista de Psihologie*, București, 2002, nr. 1-2.
18. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*, București, Curtea Veche, 2007.
19. MARCUS, S., DAVID, T., PREDESCU, A. *Empatia și relația profesor elev*, București: Academiei, 1987.

Date despre autor:

Igor RACU, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

Tel.: 068930004

E-mail: iracu64@yahoo.com

ORCID: 0000-0001-8143-4908

Prezentat la 30.10.2023